

Raadsbrief

Meerjarenplan realiseren van beeldende kunst in openbare buitenruimte van Hillegom

aan: de raad van de gemeente Hillegom
datum: 4 november 2020

zaaknummer: Z-19-072514
datum collegevergadering: 3 november 2020
portefeuillehouder: Karin Hoekstra
behandelend ambtenaar: Carla Kappelhof
embargo:

Inhoud mededeling

In deze brief informeren wij u over het meerjarenplan voor het toevoegen van beeldende kunst aan de openbare ruimte van Hillegom.

Wij willen een evenwichtige spreiding van beeldende kunst in de openbare buitenruimte van Hillegom door nieuwe kunst toe te voegen op plekken waar nu weinig of geen kunst is. Daarnaast willen wij kunst opnemen in de Omgevingsvisie Hillegom en integreren bij ontwikkelplannen.

Door middel van het meerjarenplan en spreidingsoverzicht kunst krijgt u een doorkijk naar 2030 waarbij is aangegeven waar de huidige beeldende kunstwerken staan en wanneer met een kunstproject wordt gestart.

Hierdoor bereiken wij dat beeldende kunst in de buitenruimte bijdraagt aan het verhogen van de kwaliteit van de leefomgeving en sociale duurzaamheid.

Bijlage:

Meerjarenplan realiseren van beeldende kunst in openbare buitenruimte van Hillegom

Meerjarenplan realiseren van beeldende kunst in openbare buitenruimte van Hillegom

Inleiding

In 2005 is de nota Kunstaankopen voor de openbare ruimte 2005 vastgesteld, waarin de procedure van kunstaankopen voor de openbare ruimte en de rol van de kunstcommissie is geregeld. In deze nota staat als doelstelling genoemd: "het scheppen van mogelijkheden die een ontmoeting tussen beeldende kunst en bevolking mogelijk maakt en bijdragen aan de kwaliteit van woon- en leefomgeving".

In 2016 is de Cultuurnota Hillegom 2017-2020 vastgesteld. Eén van de doelstellingen is het vergroten van zichtbaarheid van culturele uitingen, door onder meer een aanvaardbare structurele financiering van nieuwe kunstwerken in de openbare buitenruimte te borgen.

Maatschappelijk belang van kunst

Kunst draagt bij aan de beleving van de leefomgeving en geeft kleur aan een gemeente of wijk. Het zorgt voor een uitstraling waar een gemeenschap trots op is, zodat een plaats zich kan onderscheiden van de andere. Kunst speelt een rol bij het creëren van een aangenaam leefklimaat. Daarnaast bepaalt kunst in grote mate de identiteit van een plaats en hoe deze wordt beleefd. Beeldende kunst in de openbare buitenruimte versterkt de economische ontwikkeling van een gemeente als aantrekkelijke vestigingsplaats en toeristische bestemming. Om bovenstaande redenen vinden we het belangrijk om meer richting en invulling te geven aan het kunstbeleid in onze gemeente.

Doelstelling

De ontmoeting tussen inwoners (en bezoekers van Hillegom) en beeldende kunst in de openbare ruimte en de bijdrage van beeldende kunst in de openbare ruimte aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving is nog steeds de doelstelling.

Deze notitie met een spreidingsoverzicht en meerjarenplan is de basis voor een evenwichtige spreiding van beeldende kunstwerken in Hillegom. Daarnaast willen wij het toevoegen van nieuwe kunstwerken aan de openbare buitenruimte structureren en borgen. Hierdoor bereiken wij dat beeldende kunst in de openbare ruimte nog meer bijdraagt aan het Heerlijke Hillegom als een aantrekkelijke en leefbare gemeente met een grote sociale cohesie.

Wij willen een klimaat waarbij kunst als middel wordt gebruikt voor de verbetering van de fysieke en sociale leefomgeving. Kunst kan, soms door eigen initiatieven van inwoners, hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Kunstbeleid verbinden we met andere domeinen en beleidsterreinen, zoals Ruimtelijke Ontwikkeling, Buitenruimte, Monumentenzorg & Erfgoed en Toerisme & Recreatie.

Spreidingsoverzicht

Op basis van een digitaal overzicht (onderstaande link diverse locaties) is inzichtelijk gemaakt waar de huidige kunstwerken staan en op welke plekken deze zijn ondervetegenwoordigd of ontbreken, de zogenaamde 'witte vlekken'.

Waar vinden we de beeldende kunstwerken in Hillegom?

In Hillegom zijn 27 kunstwerken geplaatst op [diverse locaties](#) in de openbare buitenruimte. Twee kunstwerken staan op het terrein van de GGZ. Kunstwacht, de organisatie die in Hillegom de kunst in de openbare ruimte beheert en onderhoudt, heeft van alle kunstwerken een digitaal overzicht gemaakt met foto's, naam van de kunstenaar en datum van plaatsing, <http://hillegom.kunstwacht.nl>.

Welke wijken of prominente plekken zijn geschikt voor nieuwe kunst?

Plaatsen waar veel mensen, inwoners en bezoekers van Hillegom, in aanraking kunnen komen met kunst zijn geschikt voor het plaatsen van nieuwe kunst.

Maar ook kan een kunstwerk meerwaarde hebben doordat het een bijdrage levert aan de verfraaiing van de omgeving, zowel in bestaande wijken als bij nieuwbouw- en renovatieprojecten. Aan welke plekken in de gemeente denken wij? Hierbij denken we aan de entrees van Hillegom en parken, maar ook aan plaatsen/wijken waar nu nog geen beeldend kunstwerk staat, maar waar dat wel een mooie bijdrage aan de leefbaarheid kan leveren. We zoeken hiervoor aansluiting bij het Gebiedsprogramma 2016-2020 'Visie uitstraling Duin- en Bollenstreek: bermen en entrees' en de Omgevingsvisie.

Meerjarenplan 2020 - 2030

Samen met de gemeentelijke Kunstcommissie is onderstaand meerjarenplan gemaakt met een doorkijk naar 2030. Aangegeven is waar en wanneer met een kunstproject wordt gestart. Hierbij ligt de nadruk op locaties die door hun bijzondere plaats bij uitstek voldoen om in aanmerking te komen voor een kunstwerk en waar nu een kunstwerk ontbreekt. Daarnaast is ook gekeken naar bestaande kunstobjecten die aan renovatie of vervanging toe zijn.

Kunstwerk bij steenfabriek

In het project Entree N207/N208 Hillegom – Lisse, wat onderdeel is van het gebiedsprogramma 2016-2020, zal een kunstwerk worden geplaatst bij de steenfabriek. Dit kunstwerk is een van de eerste kunstwerken die bij belangrijke entrees van de Bollenstreek worden geplaatst. Om eenheid en herkenning te creëren in deze kunstwerken, is op Bollenstreekniveau afgesproken dat deze aan bepaalde eisen moeten voldoen, zoals het landschapstype (zanderijlandschap), rechte en orthogonale lijnen en heldere kleuren. Het kunstproject wordt uitgevoerd door een nog te selecteren kunstenaar.

2020 - 2021

De Kunstcommissie wil een eerder plan nieuw leven inblazen. Ten tijde van de 1^e fase van de herinrichting van de N208 is een vergevorderd plan stopgezet. Het betrof drie kunstwerken op drie rotondes. Alle plannen waren destijds goedgekeurd. Om financiële redenen zijn deze plannen niet ten uitvoer gebracht. De kunstenaar is bereid de opdracht van destijds weer op te pakken. Onderzoek heeft opgeleverd dat om verschillende redenen niet alle rotondes die men destijds in gedachten had nu geschikt zijn om een kunstwerk te plaatsen. Besloten is om alleen op de rotonde bij de Weeresteinstraat/Pastorslaan een kunstwerk te plaatsen.

2020 -2021

De Gildemeesters van de Bollenstreek zijn in 2019 met een project gestart om de gehele Bollenstreek op de kaart te zetten door middel van het plaatsen van diverse kleurige reuzenbollen in deze regio. De bollen zijn beschilderd door professionele kunstenaars. De gemeente Hillegom heeft twee reuzenbollen geadopteerd. Deze bollen worden eind 2020, begin 2021 in de openbare buitenruimte van Hillegom geplaatst. De Kunstcommissie heeft voor het plaatsen van deze bollen de locaties Van Nispenpark, nabij de Sixlaan of de Vossepolder voorgesteld.

2021 - 2022

In 2021 wil de Kunstcommissie starten met het realiseren van een kunstwerk in het Elsbroekpark. Dit park is enige jaren geleden grondig vernieuwd en leent zich, vanwege de ontmoetingsfunctie, uitstekend voor een kunstwerk. Afhankelijk van het beschikbare budget wordt gekeken naar de mogelijkheden.

2021 - 2030

Naast de hierboven genoemde plannen zijn enkele locaties geselecteerd die volgens de kunstcommissie geschikt zijn voor het toevoegen van kunst. In willekeurige volgorde zijn dit onder meer:

- Patrimonium
- Meer en Dorp I, II en III
- Zanderij / Wilhelminalaan / Stationsweg / 't Zand

- (het nog te realiseren) Jozefpark
- de renovatie/vervanging van de Leefvormen bij de Kastanjelaan/Lijsterbeslaan
- de entrees van Hillegom

In het eerder genoemde locatieoverzicht is een aantal van bovengenoemde plaatsen met een blauwe stip aangegeven.

Soorten van kunstuitingen

Kunst kan op verschillende manieren een bijdrage leveren aan de verfraaiing en identiteit van de wijk en omgeving door stijl, vorm, grootte, materiaal, et cetera.

Er zijn verschillende soorten van kunstuitingen mogelijk. Door middel van het spreidingsplan wordt door de gemeentelijke kunstcommissie en lokale of ontwikkelende partijen nagedacht over het meest geschikte kunstwerk op de locaties van de 'witte vlekken'. Dit kan een beeldend kunstwerk zijn, maar ook het integreren van kunst in andere ontwerpen, zoals bijvoorbeeld een muurschildering, dichtregels in bestrating, stolpersteine, etc. Vervolgens wordt dit voorstel ter besluitvorming voorgelegd aan het college van Hillegom.

Soorten kunstwerken

Globaal gezien kun je drie verschillende typen kunstwerken onderscheiden:

- *Fysiek werk*

Kunstwerken als materieel object in blijvende vorm, bijvoorbeeld een installatie of sculptuur.

- *Tijdelijk project*

Een project van tijdelijke aard, bijvoorbeeld een kunstwerk dat ergens tijdelijk staat of een programma waarin verschillende werken worden ontwikkeld.

- *Immaterieel werk*

Het kunstwerk heeft een immaterieel karakter, maar kan gebruik maken van attributen of worden vastgelegd met fotografie of film, bijvoorbeeld een performance, een interventie, een programma met lezingen of een wandeling.

- *Vormen*
 - Plastiëken
 - Wandmozaïeken
 - Muurschilderingen
 - Belettering
- *Thema's*
 - Identiteit van Hillegom
 - Historie van Hillegom, bijvoorbeeld een link leggen met de buitenplaats van de familie Six of met de historie van de specifieke plek
 - Moderne kunst

Financiering en cofinanciering

De ambitie is om tenminste eenmaal per drie jaar een nieuw beeldend kunstwerk in de openbare buitenruimte van Hillegom te realiseren. Hierbij gaan we ervan uit dat een kunsttraject via een openbare aanbesteding een doorlooptijd heeft van 17 maanden tot 2 jaar. Voor de realisatie hiervan is het nodig budget beschikbaar te hebben.

Per 1 januari 2018 is de bestemmingsreserve Kunst aangevuld met eenmalig € 100.000,-- en jaarlijks structureel € 30.000,--. Voor het onderhoud van de kunstwerken is structureel jaarlijks € 10.000,-- geraamd en beschikbaar.

Door de reserve kunst te combineren met onderstaande financieringsbronnen is voor nieuwe kunstwerken een basisbudget beschikbaar.

Nieuwe kunstwerken en mogelijkheden om 'witte vlekken' in te kleuren

Het door de gemeenteraad beschikbaar gestelde budget is een goede basis voor het plaatsen van enkele beeldende kunstwerken, maar hiermee behalen wij niet de beoogde doelen, namelijk de 'witte vlekken' inkleuren met kunst én het integreren van kunst bij nieuwe ontwikkelprojecten.

De komende tien jaren zijn er diverse ontwikkel- en infrastructurele projecten in Hillegom, zoals Hillegom-Noord, Vossepolder, Ringoevers (fase 4 en 5), Woonzorgzone Elsbroek (Fase 3), Karel Doormanplein, Meer- en Dorp II en Goed Wonen Fase 2 (plannen van Stek), project Pastoorsveld (westzijde), Molenduintje.

Per project wordt de vraag gesteld of het realiseren van een kunstwerk in de openbare ruimte bijdraagt aan de doelstelling zoals hierboven is geformuleerd. Wanneer het antwoord positief is, wordt dit meegenomen in het programma van eisen en wordt gekeken of dit binnen de (financiële) kaders van het project gerealiseerd kan worden. Dit analoog aan de werkwijze die al bestaat ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVI), social return on investment (SROI). Eventueel kan bekeken worden of er een bijdrage uit de bestemmingsreserve Kunst gedaan kan worden, zodat er een kunstwerk gerealiseerd kan worden. De beleidsmedewerker kunst en cultuur heeft een coördinerende rol en betreft de kunstcommissie in een vroeg stadium, zodat deze mee kan denken over de vraag of een kunstwerk bij het betreffende project bijdraagt aan de doelstelling. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn, omdat daardoor een 'witte vlek' ingekleurd wordt. Het bouwproject Hillegom-Noord is een mooi voorbeeld. De ontwikkelcombinatie levert een bijdrage van € 100.000,- voor het realiseren van een kunstwerk in de openbare ruimte en speelvoorzieningen.

Verankeren van beeldende kunst in de Omgevingsvisie Hillegom

Hillegom heeft een grote diversiteit aan kunst en cultuur, onder andere de vele beeldende kunstwerken in het dorp. Hillegom onderscheidt zich hierdoor van de andere gemeenten in de regio. In de Omgevingsvisie willen we beeldende kunst expliciet opnemen. Uitvoering van de Omgevingswet brengt met zich mee dat plannen voor de fysieke omgeving in samenhang worden ontwikkeld en uitgevoerd. Als gevolg van deze werkwijze kan kunst integraal onderdeel gaan uitmaken van ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving.

De Omgevingswet bundelt alle wetten voor de leefomgeving en dit betekent een nieuwe manier van samenwerken. Dit betekent een manier van werken die wensen uit de samenleving begeleidt en uitgaat van samenwerking met alle betrokken partijen. Deze wensen gaan niet alleen over bouwen of verbouwplannen aan de eigen woning of een bedrijfspand, maar over alle activiteiten in de fysieke leefomgeving. Traditioneel is de gemeente opdrachtgever voor het plaatsen en beheren van beeldende kunst in de openbare ruimte. De plannen voor nieuwe kunstwerken kwamen altijd vanuit de portefeuillehouder Kunst en Cultuur. Mogelijk komen door de nieuwe manier van samenwerken vanuit andere hoeken initiatieven voor kunstwerken komen, bijvoorbeeld door combinaties te maken met investeringen op het gebied van klimaatadaptatie, de energietransitie, spelen, bewegen of onderhoud van de openbare buitenruimte. Daarnaast wordt het onder de Omgevingswet voor inwoners en/of ondernemers mogelijk om zelf initiatieven te ontplooiën in de eigen wijk of buurt en dus zelf tot de realisatie van een beeldend kunstwerk te komen.

Particuliere initiatieven

Zoals hierboven gememoreerd zou de werkwijze als gevolg van de omgevingswet aanleiding kunnen zijn voor inwoners om te streven naar of zelf initiatieven te ontplooiën voor een kunstwerk. Eerder was dit het geval rond het Beatlesmonument. Voor het werven van fondsen kan dan gedacht worden aan Fonds 1818, De Lions, De Rotary, etc.

Aanpak en uitvoering

Met het meerjarenplan gaan wij invulling geven aan het plaatsen van nieuwe beeldende kunstwerken in de openbare buitenruimte. Wij zien hierbij een actieve rol voor de gemeentelijke kunstcommissie weggelegd. Wij denken hierbij aan het betrekken van de commissie in een vroeg stadium bij planontwikkelingen, nieuwbouw en infrastructurele projecten.

Ook andere lokale partijen kunnen erbij betrokken worden. Te denken valt aan de Vrienden van Oud Hillegom, Stichting Cultuurbeleving Hillegom, Initiatiefrijck Hillegom, Rotary Hillegom-Lisse, schooldirecties, et cetera. Per kunstproject wordt bekeken wie het best erbij betrokken kan worden.

Participatie

Participatie is belangrijk bij het plaatsen van beeldende kunst, omdat dit bijdraagt aan het creëren van draagvlak en acceptatie van het kunstwerk bij de bewoners van een wijk of op een locatie in de omgeving. Inwoners en ondernemers kunnen bijvoorbeeld door een prijsvraag verleid worden tot het meedenken over het kunstwerk.

Verder willen wij dat inwoners meedenken bij een kunstopdracht. Dit kan door als ad hoc-lid tijdelijk zitting te nemen in de kunstcommissie of via een inspraakmogelijkheid (nota Kunstaankopen voor de openbare ruimte 2005).

Wij zoeken hiervoor aansluiting bij het programma 'Versterken van de wijk' en samenwerking met de buurtregisseur/contactfunctionaris.